

Egyetem a globalizáció korában

Andrei Marga: Challenges, Values and Vision – The University of the 21st Century. Cluj University Press. Cluj-Napoca, 2009. pp. 367

A könyv a Babeş-Bolyai Egyetem jelenlegi rektorának, – aki a közelmúltban Románia oktatásügyi minisztere is volt – az elmúlt években írt és zömében már máshol megjelent tanulmányait gyűjti össze egy kötetbe. A széles látókörrrel, a megfelelő angol, amerikai, német és francia irodalom alapos ismeretével – amint ezt a rendkívül gazdag irodalmi hivatkozások és a megadott bibliográfia is mutatja – megírt és a könyvben három fejezetbe („A 21.század egyeteme”; „Az európai egyetem”; „Az egyetem regionális kapcsolatrendszerben”) csoportosított tanulmányok részben fedésben vannak egymással, ezért bizonyos megállapításaik igen hangsúlyozottan, többoldalú közlétségben, megvilágításban is megjelennek. Hogy a kérdés mennyire aktuális, azt az ebben a tárgykörben megrendezett számos nemzetközi tanácskozás, konferencia is bizonyítja, legutóbb pl. Torinóban, 2009. márciusban „Diversification of Higher Education and the Academic Profession” című (European Rev. 18 (2010) Suppl.), amelyen az elhangzott előadások megállapításai számos vonatkozásban megegyeznek a Marga tanulmányok álláspontjával.

Az egyetem – „az Egyház után ... a legrégebb európai intézmény” – a globalizáció korában átalakulóban van, új kihívásokkal kell, hogy szembenézzen. A globalizáció „...a kommunikáció révén összekapcsolja a népeket, a különböző kultúrákat az egész világon, miközben

internacionalizálja a megoldásokat...” A verseny az egyetemek esetében is „egy globalizált piacon” folyik. „A globalizáció eltávolítja a tudományos kutatási piac határait” is.

Elengedhetetlen, hogy „...az egyetem, mint intézmény alkalmazkodjon a globalizáció és a multikulturalizmus követelményeihez”. A multikulturalitást többszörösen is hangsúlyozza a szerző, amit korunk egyik jellegzetességének és értékének, a biológiai diverzitásához hasonlónak tekint.

Az egyetemet nem lehet elszakítani környezetétől sem feladatai, sem finanszírozása tekintetében. Az egyetem feladatai ma sokrétűbbé váltak. A szakemberképzésen és kutatáson kívül mint „tanácsadó központ” is kell, hogy szerepeljen, ugyanakkor képviselnie kell az alapvető humanista értékeket is a társadalomban. Mindezeket össze kell egyeztetnie bizonyos egyetemi autonómiával és „akadémiai szabadsággal” egy olyan környezetben, amikor a felsőoktatás, továbbképzés különböző új formái jelennek meg és a finanszírozás tekintetében már távolról sem támaszkodhat csak az államra. „...egy 'szuperkomplex' világban élünk és az egyetem 'falai', amelyek elválasztják a tőle különböző környezet-től, 'hidakká' alakulnak át az ipar, a gazdaság, a társadalom felé.” Nem kétséges, hogy a fentiek sok tekintetben ellentétes követelményeket jelentenek – alkalmazkodást és autonómiát, akadémiai

függetlenséget és közösségszolgálatot –, amelyek összeegyeztetése (pl. a versenyt a transzparenciával, a saját cselekvést a tanácsadással) a gyakorlatban maga is a kihívás része.

Elmondhatjuk tehát a szerzővel: „Az egyetemek ... céljukat tekintve speciális intézmények, amelyek a legmagasabb színvonalú tudás képviselőire vannak szentelve, és amelyeknek különböző követelményeknek (a cselekvés egysége, nyíltság, piacorientáltság, szigorú szervezetheztség stb.) kell eleget tenniük.”

Az egyetemnek ellen kell állnia annak a kísértésnek, hogy csak szakemberképzéssel foglalkozzon, mert az egyetemeknek fontos szerepük van a kutatáson és egyéb feladatokon túl – mint már említettük – a humanista és *demokratikus*

értékek képviselőiben, különösen is Közép- és Kelet-Európában. Egyébként a szerző külön is foglalkozik az egyetemek helyzetével és feladataival ebben a régióban és Romániában, mint ezt a fentebb már idézett fejezetcímek önmagukban is igazolják.

Végül: „...a mai egyetemeknek a felelőssége nagyobb és magasabb a célok kitűzése szempontjából, túl a tudás gyarapításán és átadásán egy ’fejlett és békés’ világ távlatában. Nyilvánvaló, hogy a kommunikáción, „team work”-ön, kritikai gondolkodásban, innováción kívül arra kell nevelnie a diákokat, hogy vizsgálni, tesztelni és – miért ne – artikulálni tudjanak víziókat.”

Berényi Dénes

Mark Leonard: Miért Európa diktálja a lépést a 21. században?

Demos sorozat. Napvilág Kiadó, Budapest, 2006. 191 lap

Mark Leonard műve optimista mű, nem csak Európát, az Európai Uniót, de az egész világ jövőjét illetően. Hangsúlyozza, hogy Európa egysége és kormányzási stílusa nem valamiféle erős központi hatalmon, hanem hálózat-jellegű együttműködésen alapul, hasonlóan ahhoz – bár ő ezt az analógiát nem használja – ahogy a nagy központi számítógépek szerepét korunkban a hálózatok vették át. „...az EU inkább *hálózat** mint állam...” „...Európa polgárai visszautasítanak, hogy nemzeti kormányaik felett az európai elnök vagy parlament uralkodjon. A *’hálózati Európa’** ereje abban rejlik, hogy bár az egyes országok súlya a különböző ügyekben eltérő, még a legerő-

sebbek sem hagyhatják figyelmen kívül a többiekét”.

Az EU – sem határain belül, sem kívül – nem erővel, vagy hatalommal éri el eredményeit – hiszen nincs se saját rendőrsége, se saját hadserege –, hanem *igények, követelmények támasztásával*. Lásunk erre vonatkozólag egy-két jellemző idézetet. Nem arról van szó, hogy „...létezik egy európai rendőrállam, amely rákényszeríti...” akaratát „...egy esetlegesen renitens tagállamra...” „Minden egyes kormány teljesítményét az Európai Bizottság ellenőrzi, hogy az alulteljesítő országokat megnevezhesse és megszégyeníthesse, a jól teljesítőket pedig követendő példaként állítsa a többiek elé”.

Az EU hatása messze határain túl érvényesül az igények és követelmények

* Kiemelések tőlem, B. D.